

Дзвоник Г.П.

ЕМОЦІЙНА НАПРУЖЕНІСТЬ ТА ЇЇ ДЕЗОРГАНІЗУЮЧИЙ ВПЛИВ НА ПРОФЕСІЙНУ ДІЯЛЬНІСТЬ

Для описання вказаного стану користуються великою кількістю понять, поки що не диференційованих, як і терміни для описання емоційної стійкості та емоційної вразливості. В огляді літератури з даної проблеми відмічається, що одній літературі з проблеми емоцій поширені терміни психічний та емоційний стреси, які вживаються більшістю авторів як синоніми. Деякі дослідники у межах категорії емоційного стресу вживають так званий соціальний стрес, що розглядається ними як стан, обумовлений незвичайними умовами або вимогами, що пред'являються життям. Іноді для описання емоційного стану користуються терміном «напруженість». Деякі автори вважають ідентичними поняття «стрес» і «напруженість», «психічний стрес», розглядаючи слово «напруженість» як переклад українською мову англійського терміна «stress». Іноді навпаки, вважають за необхідне диференціювати емоційний або психічний стрес від близьких до нього станів, до числа яких відносять фрустрацію, тривогу, напруженість. Необхідно відзначити, що, навіть орієнтуючись на одні і ті ж принципи класифікації стресових станів, дослідники описують ці стани по-різному.

Так, аналізуючи ситуації, в яких зазвичай виникає стан емоційного та психологічного стресу, одні автори визначають як такий емоційний стан, який викликається несподіваною напруженою ситуацією. О.Н.Овчиннікова наприклад, на основі аналізу сучасних інтерпретацій поняття «психологічний стрес» дійшла висновку, що під психічним стресом в даний час розуміється вид психічної напруженості, який виникає у людини як в умовах діяльності, що супроводжується великим розумовим перевантаженням, невдачами, значною небезпекою для життя і здоров'я, підвищеною особистісною відповідальністю. У визначенні емоційного стресу, сформульованому Р.Лазарусом підкреслюється, що емоційний стрес виникає за наявності загрози успішного здійснення значущої для людини діяльності, яку містять ті та інші життєві ситуації. Передбачення цієї загрози на основі концептуальної оцінки ситуації і виникає стан емоційного

стресу. Зроблена спроба вивести «формулу» емоційного стресу, одним з обов'язкових компонентів якої є наявність чинників, що заважають успішному здійсненню діяльності і ускладнюють умови її перебігу (такими чинниками можуть бути: необхідність діяти занадто швидко, спонукання виконувати надмірно складні завдання, з якими суб'єкти не в змозі впоратися; або діяти в умовах перешкод, тощо). Проте підхід до диференціації стресових станів на основі аналізу умов, які викликають ці стани, правомірно визнається недостатнім. Це висловлює Р.Лазарус, відзначаючи, що будь-яка спроба пояснити характер стресової реакції, ґрунтуючись тільки на аналізі загрозового стимулу, була б марною.

Про те ж В.С.Мерлін пише, що «один і той же емоційний стан людина може переживати при загрозовій ситуації, яку звичайно називають стресовою, і при абсолютно інших ситуаціях, не загрозового характеру, які не є напруженими.» Отже, як і більшість сучасних дослідників стресу, ми дотримуємось того розуміння природи емоційних переживань, з приводу якого так точно висловився С.Л.Рубінштейн: «Зовнішні причини діють через внутрішні умови». У числі цих «внутрішніх умов» важливе місце займають потреби суб'єкта, мотиви, які спонукають його здійснювати ту або іншу діяльність. Тому і підхід до визначення найбільш важливих ознак стресових станів, а також до розмежування різних видів цих станів повинен здійснюватися з урахуванням таких категорій, як потреби (мотиви), особистісні цінності, а також наявні у розпорядженні суб'єкта можливості успішного задоволення потреб. При такому підході стан емоційної напруженості (або емоційного стресу) слід кваліфікувати як відображення (безпосередньо-чуттєве переживання) суб'єктом невідповідностей між його життєво важливими потребами (мотивами), з одного боку, і явищами дійсності або вирогідністю успішної реалізації діяльності, що відповідає потребам суб'єкта, - з іншого. Суттєвою особливістю цієї специфічної форми відображення є те, що вона супроводжується негативним ставленням суб'єкта до тих або інших життєвих ситуацій, до своєї діяльності і до своїх виявів в них. Це негативне ставлення виражається у вигляді суб'єктивних переживань: страху, гніву, відчаю, стурбованості, які прийнято розглядати як один з виразних показників стану емоційного або психологічного стресу.

Дослідники підкреслюють, що залежно від особливостей особистості людини і характеру емоційного впливу емоційна напруженість може бути

спрямована або «в напрямку на себе», або «в напрямку на інших». У першому випадку людина переживає почуття досади, збентеження, незадоволеності собою, невпевненості, в крайніх випадках, - горя, відчаю. У другому – переживає гнів, виявляє агресивність по відношенню до інших, підвищену дратівливість. Якщо розглядати стан емоційного стресу (або напруженості) не тільки під кутом зору потреб суб'єкта й оцінки ним рівня ймовірності виникнення цих потреб, але також і під кутом зору характеру взаємодії суб'єкта з об'єктом задоволення потреби, то правомірним, як висловлюють дослідники, буде висновок про те, що даний стан можна представити як деякий континуум. Один «кінець» цього континууму може бути ототожнений з тим станом, який кваліфікують як тривогу, тобто переживання суб'єктом непередбачуваної невідповідності між тими життєво важливими потребами і можливістю успішної реалізації діяльності, спрямованої на задоволення цих потреб. Такий стан виникає при взаємодії суб'єкта і об'єктом при задоволенні його потреб. Як відзначають дослідники, інтенсивність емоційних процесів, що виникають при цьому, може навіть перевищувати інтенсивність переживань при реальному переживанні події.

Згідно з уявленнями П.К. Анохіна, негативний емоційний стан завжди домінує і гальмує всю решту видів пристосувальної діяльності. Таке тотальне «гальмування» відбувається тому, що функціональна система, яка управляє поведінкою людини в звичайному стані, під впливом негативних емоцій перебудовується. Оскільки емоційна напруженість виникає в результаті усвідомлення суб'єктом певної життєвої ситуації як такої, що створює труднощі і перешкоди на шляху успішного досягнення мети значущої для нього діяльності, природним представляється припущення, що корисним для суб'єкта результатом найбільш оперативне «вирішення» цієї складної ситуації і вихід з неї. Саме досягнення подібної мети і є тією внутрішньою ситуацією, яка управляє перебудовою функціональної системи в цілому. Дослідники вказують на два способи досягнення заданої мети: 1) мобілізація всіх зусиль для того, щоб якнайшвидше досягти бажаного результату і задовольнити потребу, що спонукає до дії; 2) пасивна відмова від діяльності. Вибір того чи іншого способу виходу із складної ситуації, ймовірно, залежить від того, якою мірою людина використовує систему реальних значень як основу для програмування своїх дій. Як підкреслює Н.І.Наєнко, виконання складних задач в екстремальних ситуаціях діяльності має, як правило, з одного боку, доцільно необхідний характер, а з

іншого – нерідко пов'язане із мірою особистісного благополуччя і навіть із ризиком для життя. Це ставить його перед різного роду альтернативами. Як правило, людина прагне діяти в екстремальних умовах у відповідності з об'єктивною необхідністю. Проте, за спостереженнями В.В. Суворової, в стані емоційного стресу спостерігається і відмова від діяльності, що сигналізує, як припускають, і про переключення уваги суб'єкта із задач зовнішніх на задачі самозбереження, в ході якого суб'єкт «...стимулює себе до реакції уникнення». Про правомірність висунутих вище припущень щодо характеру детермінанти функціональної системи, яка управляє поведінкою людини в стані емоційної напруженості, свідчать широко описані в літературі дані спостережень за особливостями поведінки людей і реальних емоціогенних ситуаціях.

ЛІТЕРАТУРА

1. Анохин. П.К. Эмоции. – Избр.труды. Философские аспекты теории функциональной системы. – М.: Наука, 1978, С. 311-335.
2. Бодров В.А. Роль личностных особенностей в развитии психологического стресса/ Психические состояния. Под ред.В.Куликова. СПб., 2000. – С.448-454.
3. Лазарус Р. Теория стресса и психофизиологические исследования // Эмоциональный стресс / Под ред. Л. Леви. Л.: Медицина. 1970 . – С.176 – 208.
4. Марищук В.Л. Самоуправление своими эмоциями в условиях психического стресса. // Вестник гипнологии и психотерапии. СПб. 1994, № 4.
5. Наенко Н.И. Психическая напряженность. – М.: Из-во Москов. Ун-та, 1976. – 112 с.
6. Овчинников Б.В., Колчев А.И. Профессиональный стресс и здоровье. // Психология профессионального здоровья. / Под ред. Г.С.Никифорова. –СПб., 2006. – С.204-213.
7. Рубинштейн С.Л. Эмоции, Психология эмоций / Под ред. В.К.Вилюнас.
8. М.: МГУ, 1984. – С.152-161.

MATERIÁLY
XIII MEZINÁRODNÍ VĚDECKO - PRAKTICKÁ
KONFERENCE
«DNY VĚDY - 2017»

22 - 30 března 2017 r.

Volume 8
Psychologie a sociologie
Philosophy

Praha
Publishing House «Education and Science»
2017

MATERIÁLY XIII MEZINÁRODNÍ VĚDECKO - PRAKTICKÁ KONFERENCE ★ Volume 8

Vydáno Publishing House «Education and Science»,
Frýdlanská 15/1314, Praha 8
Spolu s DSP SHID, Berdianskaja 61 Б, Dnepropetrovsk

Materiály
XIII Mezinárodní vědecko - praktická konference
«Dny vědy - 2017», Volume 8 : Philosophy . Psychologie a sociologie . Praha.
Publishing House «Education and Science» -56 s.

Šéfredaktor: Prof. JUDr. Zdeněk Černák

Náměstek hlavního redaktora: Mgr. Alena Pelicánová

Zodpovědný za vydání: Mgr. Jana Štefko

Manažer: Mgr. Helena Žáková

Technický pracovník: Bc. Kateřina Zahradníčková

**Materiály XIII Mezinárodní vědecko - praktická konference ,
«Dny vědy - 2017», 22 - 30 března 2017 г. on Philosophy . Psychologie a
sociologie .**

Pro studentů, aspirantů a vědeckých pracovníků

Cena 50 Kč

ISBN 978-966-8736-05-6

© Authors , 2017

© Publishing House «Education and Science», 2017

CONTENTS

PSYCHOLOGIE A SOCIOLOGIE

Psycho-výchovné problémy vývoje člověka v moderních podmínkách

Грінько А.С., Грисенко Н.В. СТАТЕВІ ОСОБЛИВОСТІ ГОТОВНОСТІ ДО САМОСТІЙНОГО СІМЕЙНОГО ЖИТТЯ СТАРШИХ ШКОЛЯРІВ 3

Obecná psychologie

Веремейчик І.М., Фролова Н.В. ХАРАКТЕР ЗВ'ЯЗКУ ІНТЕРНЕТ-ЗАЛЕЖНОСТІ ТА МІЖСОБИСТІСНИХ СТОСУНКІВ У ОСІБ ЮНАЦЬКОГО ВІКУ 6

Vývojová psychologie

Едиханова Ю.М. ПРОБЛЕМА САМООЦЕНКИ ДЕТЕЙ В ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГИЧЕСКОЙ ЛИТЕРАТУРЕ 11

Psychofyziologie

Искакова З. А. ОҚУ ПРОЦЕСІН ҰЙЫМДАСТЫРУ БАРЫСЫНДА САБАҚ КЕСТЕСІ МЕН ҮЗІЛІСТЕРДІҢ ОҚУШЫ ДЕНСАУЛЫҒЫНА ӘСЕРІ 24

Дзвоник Г.П. ЕМОЦІЙНА НАПРУЖЕНІСТЬ ТА ЇЇ ДЕЗОРГАНІЗУЮЧИЙ ВПЛИВ НА ПРОФЕСІЙНУ ДІЯЛЬНІСТЬ 28

Sociální psychologie

Медведева Н.И. ПСИХОЛОГИЧЕСКИЙ ВЗГЛЯД НА МАНИПУЛЯЦИИ СОЗНАНИЕМ МОЛОДЕЖИ В СОВРЕМЕННОМ ОБЩЕСТВЕ 32

Řízení lidských zdrojů

Башкатова Т.Б. АНАЛИЗ СОЦИАЛЬНОЙ СИТУАЦИИ ПО ПРОФИЛИРУЮЩИМ ЗАБОЛЕВАНИЯМ (РАК, СПИД, ТУБЕРКУЛЕЗ) В ИРКУТСКОЙ ОБЛАСТИ 35

PHILOSOPHY

Sociální filozofie

Мадалиева Ж.Қ. ИНТОЛЕРАТТЫҚ ҰҒЫМЫ: МӨНІ МЕН МАЗМҰНЫ 40

Filosofie kultury

Шарапова А. Б. ЗАКОНОМЕРНОСТИ РАЗВИТИЯ МОДЫ..... 46

Filosofie náboženství

Akhmetova L.S.MODERN NATURE OF ISLAM AND EXTREME 50

**Ахметова Л.С. ФИЛОСОФИЯ ПӘНІ МАЗМҰНЫҢ ЖОҒАРҒЫ ОҚУ
ОРЫНДАРЫНДА ЖЕТІЛДІРУ МӘСЕЛЕСІ ХАҚЫНДА 52**

CONTENTS 55

224123

224160

224197

223434

224202

224167

224216

223969

224065

223913

223914